

Psychologie výchovy a vzdělávání

Osobnost učitele

Úvodem

- Význam učitelské profese *při socializaci; vzor; reprezentant školy jako referenční instituce...*
- Učitelská profese klade **široké spektrum nároků**:
 - Vzdělávání (*vědomosti, dovednosti, způsoby myšlení a činnosti podle apropace*)
 - Výchova (*rozvoj zájmů, postojů, schopností autoregulace, charakteru na základě respektu k individualitě žáků*)

Požadavky na učitele

- Osvojení oboru a soustavné doplňování kvalifikace v něm
 - Osvojení ped-psych. poznatků, metod a způsobů myšlení (poznávání žáků a jejich efektivní ovlivňování)
 - Péče o pomůcky, techniku atd.
 - Realizování interakce s žáky, rodiči, učiteli, neped. Personálem... zdokonalování sociálních dovedností...
 - Organizování vlastní činnosti, činnosti druhých, činností žáků ve třídě; součinnost s učiteli dané třídy, rodiči, vedoucími kroužků...
 - Přiměřená účast na aktivitách komunity
 - Péče o vlastní tělesnou i psychickou kondici atd.
-
-

Osobnostní vlastnosti

- P. Witty (40. léta) - “učitel, který mi nejvíce pomohl”
(demokratický, pochopení pro jednotlivce, trpělivost, široké zájmy, vzhled, přívětivost, spravedlivost, smysl pro humor, charakter a důslednost, pochopení pro běžné problémy žáků, přizpůsobivost, pozitivní motivování žáků, učitelské mistrovství)
- *Mnoho dalších podobných výzkumů*
 - *Motivace*
 - *Subjektivní zodpovědnost za úspěšnost žáků*
 - *Nadprůměrný intelekt*
 - *Senzomotorické a estetické předpoklady*
 - *Odolnost k zátěži (mnoho podnětů “manažerská neuróza”)*
 - *Classroom management*

Vedení soc. skupiny

- Zdroje vůdcovské autority (Weber, 1921)
 - Racionální autorita *vyplývá z přesvědčení, že vůdce je reprezentantem legitimních norem a zákonů.*
 - Tradiční autorita *pramení z víry v důležitost tradice a kontinuity.*
 - Charismatická autorita *stojí na osobních vlastnostech vůdce.*
- Šest druhů moci člena skupiny
 - *moc odměňovat - donucovací moc - referenční moc - expertní moc - legitimní moc - informační moc*
- Dva druhy vůdců, jeden soustředěný na úkoly, druhý na interpersonální vztahy (Bales, Slater, 1955) – srv.

Pedagogická komunikace

- Pedagogická komunikace
- Individuální zvláštnosti ped. komunikace (učitel – žák – skupina žáků – školní třída)
 - *Mareš, Janoušek, Gavora, Helus,...*
- Pedagogický takt
- *Golem efekt, galathea efekt*
- Negativní sebehodnocení učitele – důsl. (Cummins)
 - Reagují negativně na žáky, kteří je nemají rádi
 - Vyvolávají v žácích pocit viny za nedostatky
 - Podporují konkurenci mezi žáky
 - Předpokládají, že žáci budou podvádět
 - Tvrdí, že žáci potřebují seznámit s drsnou realitou života

Syndrom vyhoření (chronická zátěž)

- Chronické vyčerpání
- Utlumení aktivity, iniciativy, kreativity
- Depresivní a podrážděná nálada, otrávenost, nuda, absurdita, rezignace
- Změna v postoji k vykonávané činnosti (od nadšení k odporu)
- Změny v interpersonálním chování – obtížná komunikace, neochota pomoci
- Nízké sebehodnocení
- Ztráta ideálů až cynismus a nihilismus
- Somatické problémy

Učitelovo pojetí výuky

- Subjektivní výklad profesionální role
 - Zjišťováno pomocí dotazníku s nedokončenými větami
 - *Začínajícímu učiteli bych poradil, aby hlavně...*
 - *Při mých hodinách je nejdůležitější, aby žáci...*
 - Odpovědi kontaminovány odhadovanou sociální žádoucností, odbornou terminologií
 - Často nereflektováno
-
-

Učitelovo interpersonální chování

Vychází z Learyho; např. *Wubbels, Levy, 1993*

